

Klemensits Péter

Délkelet-Ázsia országai az új multipoláris világrendben

Absztrakt

Az új multipoláris világrendben az ázsiai országok előretörését figyelembe véve Délkelet-Ázsia is fokozott figyelmet érdemel. A régióban található a 10 nemzetet tömörítő Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége (Association of Southeast Asian Nations, ASEAN), amely politikai, gazdasági értelemben egyaránt növekvő jelentőségű. Azontúl, hogy az ASEAN a világ ötödik legnagyobb gazdasága, a regionális integrációs kezdeményezéseknek is az alapját jelenti az ázsiai és a csendes-óceáni térségben. Geopolitikai értelemben az egyes országok az Egyesült Államok és Kína között egyensúlyoznak, aminek során, kerülve az egyoldalú elköteleződést, a híd szerepének betöltésére törekednek. A két nagyhatalom számára geostratégiai értelemben különösen fontos a térség, ami felértékeli annak az Eurázsia jövőjében játszott szerepét is. A tanulmány célja, hogy a térséggel kapcsolatos legfontosabb információk összefoglalását követően sorba véve az egyes államok geopolitikai orientációját bemutassa, hogy Kína és az Egyesült Államok rivalizálásának tükrében, a politikai, gazdasági, biztonsági kapcsolatok formálásán keresztül a délkelet-ázsiai államok miként képesek sikeresen egyensúlyozni az ellentétes nagyhatalmi érdekek között. Mivel a 21. században a geopolitikai érdekek mellett a geoökonómiai érdekek is nagy jelentőséggel bírnak, így az írás az egyes országok külpolitikájának megvilágításához a gazdasági helyzetük rövid ismertetésére is törekszik.

Bevezetés

A 21. századra megkezdődött az új multipoláris világrend kialakulása (VÖRÖS-TARRÓSY 2024), amelyben Ázsia felemelkedése szembetűnő. A kontinens egyik legfontosabb régiója Délkelet-Ázsia, napjainkra politikai és gazdasági értelemben a világ egyik meghatározó szereplőjévé vált. A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége a világ ötödik legnagyobb gazdasága, amelynek globális jelentősége fokozatosan nő (ANGGORO 2021). A szervezet egyben az ázsiai és a csendes-óceáni térség integrációs kezdeményezéseinek is a talpköve, amelyek a nagyhatalmakhoz fűződő kapcsolataikat is átszövik. Geopolitikai szempontból

nézve a délkelet-ázsiai országok hagyományosan a nagyhatalmak közötti egyensúlyozásra, közvetítésre törekszenek, kerülve a nyílt elköteleződést. A régió a nagyhatalmi befolyás ütközőzónájának is tekinthető, ahol az Amerikai Egyesült Államok biztonságpolitikai, katonai pozíciója ma is meghatározó, miközben a gazdaság területén Kína dominál. Ugyanakkor az új multipoláris Eurázsia-központú világrend kialakulásával párhuzamosan megfigyelhető az USA dominanciájának csökkenése, ezzel párhuzamosan Kína befolyásának növekedése (TÁRIK 2021: 1555; VÖRÖS 2022; VÖRÖS–HORVÁTH 2024).

Bár a délkelet-ázsiai régió összességében a világ egyik legprosperálóbb térségének számít, az egyes országok jelentős politikai, gazdasági, társadalmi problémákkal néznek szembe, amelyek kezelése csupán a külső nagyhatalmak együttműködésével valósulhat meg. A tanulmány célja, hogy a térséggel kapcsolatos legfontosabb információk összefoglalását követően sorba véve az egyes államok geopolitikai orientációját áttekintse, hogy Kína és az Egyesült Államok rivalizálásának tükrében, a politikai, gazdasági, biztonsági kapcsolatok formálásán keresztül a délkelet-ázsiai államok miként képesek sikeresen egyensúlyozni az ellentétes nagyhatalmi érdekek között. Természetesen a 21. században a geopolitikai célok mellett a geoökonómiai érdekek legalább akkora súllyal bírnak, így az írás az egyes országok külpolitikájának megvilágításához a gazdasági helyzetük rövid ismertetését sem nélkülözheti. Mivel az érintett országok geopolitikai jelentőségének rangsorolása meghaladná a tanulmány kereteit, az államok bemutatása a népesség alapján felállított sorrendben történik.

Vitathatatlan, hogy a kibontakozó eurázsiai integráció során a délkelet-ázsiai országokkal is számolni kell, és tapasztalataik a superkontinens nyugati részén is figyelmet érdemelnek. A fejezet először Délkelet-Ázsiának a nemzetközi rendszerben betöltött szerepét kívánja tisztázni, majd ezt követően részletesebben kitér a 11 állam történelmének, gazdasági fejlődésének és külpolitikájának legfőbb összefüggéseire, aminek keretében arra a kérdésre is választ kapunk, hogy a térség és az egyes országok milyen szerepet tölthetnek be az új, multipolárisra váló világrendben, és ennek érdekében miként határozzák meg geostratégiai céljaikat.

Délkelet-Ázsia helye a 21. század nemzetközi rendszerében

Az ázsiai kontinens egyik meghatározó része Délkelet-Ázsia, amely a Kínától délre, Indiától keletre és Ausztráliától északnyugatra található térséget jelöli. Összterülete 4 545 792 km², lakosainak száma 685,77 millió (Worldometer 2022). A régió teljes GDP-je 2022-ben elérte a 3,66 billió dollárt (IMF 2023). Földrajzi értelemben megkülönböztethető a szárazföldi

Délkelet-Ázsia, valamint a szigetvilág. A régió földrajzi, politikai és kulturális szempontból is heterogén területnek tekinthető, magát a Délkelet-Ázsia kifejezést csupán a második világháborútól kezdve használják, bizonyítva az egyes kisebb területek közötti szoros kapcsolat meglétét.¹ Thaiföld kivételével a térség államai a gyarmatbirodalmak részét képezték, függetlenségüket csupán az 1945 utáni időszakban nyerték el.

Politikai értelemben az ASEAN 10 tagállama (Mianmar, Thaiföld, Kambodzsa, Laosz, Vietnám, Malajzia, Szingapúr, Indonézia, Brunei, Fülöp-szigetek) és a 2002-ben függetlenné vált Kelet-Timor található a régióban. Az ASEAN a világ ötödik legnagyobb gazdasági integrációját alkotja, amely persze heterogén térséget jelent, ahol a tigriskölyök-gazdaságok² (Indonézia, Malajzia, a Fülöp-szigetek, Thaiföld és Vietnám) pozíciója kiemelkedő. A térség legnagyobb gazdasága Indonézia, vásárlóerő-paritáson számolva az ország jelenleg a 7. legnagyobb GDP-vel rendelkezik a világon, de az előrejelzések szerint 2050-re már a 4. helyre kerülhet (PwC 2017). Szingapúr a világ egyik legfejlettebb állama, pénzügyi, kereskedelmi központ, egyes prognózisok szerint az évszázad közepére a világ leggazdagabb állama lehet. Vietnám jelenleg a Föld 23. legnagyobb gazdasága, de az előrejelzések szerint 2050-re tartósan a világ leggyorsabban növekvő nagy gazdasága lehet, megközelítően 5,1%-os éves GDP-növekedéssel számolva (PwC 2017). Délkelet-Ázsia második legnagyobb gazdasága, Thaiföld elsősorban a feldolgozóiparnak, a turizmusnak és a mezőgazdaságnak köszönheti fejlődését. Csakúgy, mint Ázsia 8. legnépesebb állama, a Fülöp-szigetek, valamint az oktatás és az üzleti téren is meghatározó szereplő Malajzia, amelyek éves GDP-növekedése átlagban 6-7% körül mozog.³

A legtöbb délkelet-ázsiai ország az újonnan iparosodott államok csoportjába tartozik, világgazdasági jelentőségük azonban folyamatosan nő. Délkelet-Ázsiának a világgazdaságban betöltött szerepét jól illusztrálja az a tény, hogy a régió globális feldolgozóipari központnak számít (PANANOND 2019). A szektor az ASEAN GDP-jének 20%-át biztosítja, és amellet, hogy az egyik legfontosabb piacnak számít, a világ harmadik legnagyobb munkaerő-állományával rendelkezik (Business Sweden 2012: 12). A befektetések mellett a fokozott innováció szintén fontos összetevője a növekedésnek. A produktivitást nagyban elősegítheti a mobilinternet, a *big data*, a dolgok internete, az automatizáció és a felhőalapú technológiák elterjedése.

¹ A Fülöp-szigetek esetében csupán az 1970-es évekre vált elfogadottá, hogy az ország Délkelet-Ázsiához tartozik.

² Az elnevezés arra utal, hogy az említett országok ugyanazt az exportalapú gazdasági fejlődést követték, amelyet a négy ázsiai tigris (Hongkong, Szingapúr, Dél-Korea, Tajvan).

³ A COVID-19-pandémia természetesen az utóbbi években erőteljesen negatív irányba módosította ezeket az adatokat, de a talpra állás jelei már mutatkoznak, amelyek arra utalnak, hogy az említett gazdaságok prosperitása a jövőben is folytatódni fog.

Délkelet-Ázsia fejlődése töretlennek tűnik, habár a régió heterogenitásából adódóan az egyes államokon belül is hatalmas eltérések figyelhetők meg. A háttérben meghúzódó súlyos politikai, gazdasági, társadalmi problémákra (például etnikai, vallási konfliktusok, terrorizmus, demográfiai robbanás, mélyszegénység, diktatúrák, az emberi jogok csorbulása stb.) hosszú távon csupán a minél szélesebb rétegeket magában foglaló inkluzív fejlődés jelenthet megoldást.

Délkelet-Ázsia fejlődését azonban nagymértékben akadályozza az elmaradott infrastrukturális környezet, amely jelentős befektetéseket kíván. Az Ázsiai Fejlesztési Bank előrejelzése szerint 2016 és 2030 között minimálisan 2,8 trillió dollár infrastrukturális befektetésre lenne szükség a régióban, ami már külső források bevonását is megköveteli (Standard Chartered 2019). Nem véletlen, hogy a délkelet-ázsiai államok szívesen csatlakoztak a Kína által 2013-ban meghirdetett Övezet és Út Kezdeményezéshez, amely a beruházások mellett az érintett országok gazdasági fejlesztését, egyben az Ázsián átívelő konnektivitás megerősítését célozza (HORVÁTH 2022: 25–26). A Peking tevékeny részvételével megvalósuló nagyszabású infrastruktúra-fejlesztési projektek segítségével a Délkelet-Ázsia és a távolabbi régiók közötti gazdasági együttműködés tovább erősödhet, ami azt bizonyítja, hogy az eurázsiai integráció előrehaladása Délkelet-Ázsia gazdasági pozícióinak további javulását fogja eredményezni nemzetközi összehasonlításban. Az Egyesült Államok indo-csendes-óceáni stratégiája a BRI-re adott válaszként is értelmezhető, így a nagyobb amerikai elkötelezettség a régió iránt várhatóan szintén előnyös lesz az ASEAN-országokra nézve.

Mint regionális integrációs szervezet az ASEAN 1967-ben jött létre, fő célja a gazdasági fejlődés, a béke és a biztonság garantálása volt (BALOGH 2015: 449). A szervezet a későbbiekben az ázsiai és a csendes-óceáni térségben kialakuló nemzetközi együttműködési rendszereknek is az alapját képezte. Délkelet-Ázsia stratégiai jelentősége már a hidegháború során is megmutatkozott, de ez a helyzet a 21. században sem változott. Napjainkban az ASEAN-ben a klímaváltozás elleni küzdelem és a fenntarthatóság biztosítása egyre nagyobb hangsúlyt kap, a szervezet elkötelezte magát az ENSZ fenntartható fejlődésről szóló céljainak teljesítése mellett is.

Az utóbbi években megfigyelhető, hogy gazdasági értelemben egyre inkább meghatározó Kína térnyerése a régióban, miközben biztonságpolitikai aspektusból nézve az Egyesült Államok továbbra is fontos pozíciókkal rendelkezik. Az ASEAN-államok fő erőssége, hogy a történelem során mindig sikerrel folytatták a nagyhatalmak közötti egyensúlyozást, amelynek értelmében a kölcsönös előnyöket szem előtt tartva jelenleg is az USA és Kína közötti egyenlő távolság megtartására törekшенek.

**A délkelet-ázsiai országok
a megváltozott nemzetközi környezetben**

Indonézia

A 270 millió lakosú, 1,9 millió négyzetkilométer területű Indonézia Délkelet-Ázsia legnépesebb és legnagyobb országa, az ASEAN legerősebb gazdasága. Az állam mint a G20 tagja 2019-ben bekerült a Világbank szerint a közepes jövedelemszintű országok felső kategóriájába, de egyben az újonnan iparosodott országok kategóriájába is sorolható (Straits Times 2020).⁴ Vásárlóerő-paritáson számolva Indonézia jelenleg a 7. legnagyobb GDP-vel rendelkezik a világon, de a Wellington Capital előrejelzése szerint néhány éven belül már a világ negyedik legnagyobb gazdasága lehet (WCA Team 2022).

Az egykori Holland Kelet-India területén 1945-ben függetlenné vált szigetország Sukarno elnöksége idején (1945–1967) súlyos politikai, gazdasági, társadalmi krízissel nézett szembe, de végül sikerült stabilizálnia helyzetét a régióban.⁵ Az 1968-tól 1998-ig fennálló Suharto-rendszer sokáig biztosította a remélt gazdasági, társadalmi fejlődést, de az 1997-es pénzügyi válság súlyosan érintette az országot. Suharto bukását követően azonban helyreállt a demokrácia, és a gazdasági fejlődés is ekkor indult meg, azóta is biztosan hozva az évi 4–6%-ot, amely egészen a COVID–19-járvány kitöréséig töretlenülnek bizonyult. 2012-ben Indonézia Kína mögött a második leggyorsabban növekvő G20-as gazdasággá vált (JHA 2013). A szegénység elleni küzdelemben az ország különösen jól teljesített, 1999 és 2020 között a felére, 9,78%-ra csökkent a szegénység aránya (World Bank 2022a). Indonézia ugyan piacgazdaság, de az államnak a gazdaságban betöltött szerepe ma is meghatározó, beleértve néhány alapvető termék, például az üzemanyag, a rizs és a villamos energia árának szabályozását.

Indonézia új, 2020-as munkahelyteremtésről szóló törvénye jelentős reformnak minősül, amely elősegíti a külföldi befektetéseket, ezáltal a munkahelyteremtést. Míg a koronavírus hatására 2020-ban az ASEAN-államok területén átlagosan 31%-kal csökkentek a külföldi közvetlen befektetések, addig Indonéziában csupán 2,4% volt a visszaesés (SURIANTA 2021). A külföldi befektetők számára az elkövetkezendő években is várhatóan jó lehetőség lesz az indonéz piacon való megjelenés, amelynek következtében az ország valódi mágnessé válhat a befektetők szemében.

⁴ 2020-ban a COVID–19 miatt Indonézia visszacsúszott az alsó közép-jövedelemszintű országok közé, de 2021-ben már ismét a felső közép-jövedelemszintű országok között foglalt helyet.

⁵ Részletesebben lásd RICKLEFS 2001: 247–286.

A legnagyobb kérdés viszont, hogy az ország gazdasági erejéhez milyen politikai, diplomáciai és katonai hatalom fog társulni, hiszen ez az új világrendben betöltött szerepét is alapvető mértékben befolyásolja. Indonézia ugyan Délkelet-Ázsia meghatározó hatalmának számít, de az ASEAN-ben ennek ellenére vonakodik felvállalni a vezető szerepet. Joko Widodo elnöksége alatt 2014-től az ország a korábbiaknál jelentősebb nemzetközi szerepvállalásra törekszik, gazdasági és politikai értelemben is összekötő kapocs kíván lenni a Csendes-óceán és az Indiai-óceán térsége között. Jokowi első elnöki ciklusa során nagy erőfeszítéseket tett annak érdekében, hogy Indonézia globális tengeri hatalommá váljon. Úgy látta, hogy a tenger egyre fontosabb szerepet játszik Indonézia jövőjében, és hogy tengeri országgént Indonéziának a két óceán, az Indiai- és a Csendes-óceán közötti erőként kell érvényesülnie (WITULAR 2014). A „világ tengeri tengelye” doktrína öt pillére az indonéz tengeri kultúra újjáépítése, a tengeri erőforrások fenntartása és kezelése, a tengeri infrastruktúra és összeköttetés fejlesztése, valamint a hajózási ipar és a tengeri turizmus fejlesztése, más nemzetek felkérése a tengeri együttműködésre és a tengeri konfliktusok forrásának megszüntetése, valamint a tengeri védelmi erők fejlesztése. Ennek a víziónak a részeként Jokowi az illegális halászattal szemben is keményen fellépett, ami a szomszédos államok kritikáját is kiváltotta.

Indonézia nagyhatalmi szerepvállalását jelentősen korlátozza az elmaradott infrastruktúra, fejlesztéséhez viszont a kormány nem rendelkezik a szükséges anyagi forrásokkal, ezért Kína 21. századi Új Tengeri Selyemút tervét örömmel támogatja. Az indonéz–kínai kapcsolatokat jól jellemzi, hogy az utóbbi kilenc évben Kína lett az ország legnagyobb kereskedelmi partnere (ZOLTAI–KLEMENSITS 2020). Politikai értelemben Jakarta az Egyesült Államokkal is baráti kapcsolatokat ápol, a nagyhatalmak között közvetítő szerepre törekszik.

Jokowi elnök hivatali idejének első felében kevés érdeklődést mutatott a külpolitika iránt. Annak formálását nagyrészt kompetens tanácsadóira bízta, például Retno Marsudi külügyminiszterre (CONNELLY 2014). Indonézia G20-as elnöksége azonban 2022-ben változást hozott ebben, amelyet valószínűleg az ország 2023-as ASEAN-elnöksége is befolyásolt (PURBA 2022). Jokowi az év során a korábbiaknál jelentősebb külpolitikai aktivitást mutatott, elődei hagyományát követve.

Az indonéz elnök aktív külpolitikája keretében más országoknál merészebbnek is bizonyult, amit ukrainai és oroszországi látogatásai is bizonyítanak.⁶ Lényegében

⁶ Az orosz–ukrán háború kitörését követően Jokowi igyekezett közvetíteni a felek között, ezért 2022 júniusában személyesen utazott el Kijevbe és Moszkvába, hogy megpróbálja tüzzújra rávenni az érintetteket, és véget vetni a háborúnak, de kísérlete végül nem vezetett eredményre.

megfelelve az 1945-ös alkotmánynak teljes mértékben elkötelezte magát az ország szabad és aktív külpolitikája mellett (Independent Observer 2022).

Nem kétséges, hogy Jokowi számára a diplomácia a gazdaságot szolgálja. Külföldi tárgyalásai során elsősorban a gazdasági előnyök megszerzését tartotta szem előtt. Mivel Kínával súlyos érdekellentét alakult ki a dél-kínai-tengeri határok miatt, Indonéziának a BRI-ben való részvételét is a gazdasági előnyök motiválják. Miközben az elnök szerint a Kínával való gazdasági együttműködésnek nincs alternatívája, a regionális biztonság és a nemzetközi politika tekintetében Nyugat-barátnak számít. Az Egyesült Államok regionális katonai jelenlétének erősítését támogatja, miközben a Négyes⁷ szerepvállalását (HÁDA 2024) és az AUKUS-paktumot⁸ is előnyben részesíti. Indonézia keményebb fellépése Mianmarral szemben a későbbiekben az ASEAN demokratizálódását is elősegítheti, miközben a G20-as elnökség és a 2022 novemberében megrendezett csúcstalálkozó sikere hasznos alapot szolgáltathat a jövőben az ország erősödő nemzetközi szerepének.

Fülöp-szigetek

A 109 millió fős népességű Fülöp-szigetek Ázsia legrégebbi demokráciája, amelynek lakossága folyamatosan növekszik. Több mint 80%-a római katolikus, Délkelet-Ázsia egyetlen országa, amely teljes mértékben átvette a gyarmatosító spanyolok vallását. A szigetország az újonnan iparosodott országok csoportjába tartozik, Ázsia 13., míg

⁷ A Négyoldalú Biztonsági Párbeszéd, közismert nevén a Négyek (QUAD) az Ausztrália, India, Japán és az Egyesült Államok közötti stratégiai dialógust jelenti, amelyet 2007-ben Abe Sinzójapán miniszterelnök kezdeményezett. Miután azonban Kevin Rudd ausztrál kormányfő az USA és Kína közötti egyensúlyozás politikája jegyében visszalépett a tagságtól, a dialógus lényegében működésképtelen lett. Az együttműködés csupán 2017-ben éledt újjá, amikor is Malcolm Turnbull miniszterelnökkel az élen Ausztrália – Kínát fenyegetésként értékelve – már újra érdekeltté vált a szövetségesekkel való kooperáció elmélyítésében.

⁸ Az AUKUS Ausztrália, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok közötti háromoldalú biztonsági paktum, amelyet 2021. szeptember 15-én hoztak létre. A paktum értelmében az USA és az Egyesült Királyság kötelezettséget vállalt arra, hogy segíteni fogja Ausztráliát abban, hogy nukleáris meghajtású tengeralattjárókat rendszeresítsen. A három ország szorosabb védelmi együttműködése nem csupán az ausztrál haditengerészet megerősítését jelenti, hiszen bár az érintettek hangsúlyozták, hogy az egyezmény egyetlen ország ellen sem irányul, kétség sem férhet hozzá, hogy valódi célja Kína befolyásának korlátozása a térségben. Az utóbbi években az ausztrál kormány, támogatva az USA politikáját, hajlandó volt Kínával kiélezni a viszonyt, miközben a délkelet-ázsiai és a csendes-óceáni térségben igyekezett megerősíteni politikai, gazdasági jelenlétét, kiszolgálva Washington érdekeit. Részletesebben lásd ROZMAN 2022.

a világ 29. legnagyobb gazdasága, ahol viszont a népesség 13,2%-a szegénységben él (Philippines Statistics Authority 2022). Az ország a felemelkedő piacok kategóriájába sorolható, nominális értéken számítva a GDP értéke Thaiföldet és Indonéziát követően a legmagasabb Délkelet-Ázsiában. Mára a GDP 60%-át már a szolgáltató szektor állítja elő, ezen belül is a turizmus és az információs technológia foglal el prominens helyet. 2020 során az előző évhez képest a GDP 9,6%-kal csökkent, ami a legnagyobb visszaesést jelentette a statisztika kezdete, vagyis 1946 óta (SANCHEZ 2020). A koronavírus-járvány rendkívül súlyos egészségügyi és gazdasági helyzetet teremtett az országban, a talpra állás az egyes szektorokban évekig elhúzódhat. 2022-ben a kormány 7,6%-os éves GDP-növekedésre számít (DOMINGO 2023).

Azután, hogy a Fülöp-szigetek 1946 júliusában elnyerte függetlenségét az Egyesült Államoktól, továbbra is Amerika szoros szövetségese és „partnere” maradt.⁹ Az 1951-es kölcsönös védelmi egyezmény értelmében az Egyesült Államok biztosította az ország védelmét, az 1947-es katonaibázis-megállapodás pedig lehetővé tette az USA számára a katonai támaszpontok használatát is. Az ASEAN alapító tagjaként Manila ugyan a regionális integrációs törekvéseket is támogatta, de a hidegháború végéig politikai, katonai és gazdasági kapcsolatrendszerét az USA-tól való függés határozta meg (KLEMENSITS 2016: 13–14). 1992-ben azonban a kongresszus a szuverén külpolitika kialakításának jelszávalával elutasította az amerikai katonai jelenlét meghosszabbítását, ez azonban a politikai és gazdasági kapcsolatokat csupán kismértékben befolyásolta. A manilai kormány Kína felemelkedését és dél-kínai-tengeri expanzióját egyre inkább fenyegetésként értékelte, ezért a 2000-es évek elején a terrorizmus elleni globális háborúval párhuzamosan újra a szövetségi kapcsolatok megerősítésében vált érdekeltté.

A 2016–2022 között hivatalban lévő Rodrigo Duterte elnök kormányának célja a versenyképesség növelése, a vidék, az egészségügy, az oktatás fejlesztése, valamint a befektetések elősegítése volt. A filippínó állampolgárok véleményét is magában foglaló 25 éves hosszú távú vízió, az *AmBisyon Natin 2040* szintén a gazdasági-társadalmi programok és fejlesztések összehangolását tekintette legfontosabb céljának, miközben kiemelt jelentőséget tulajdonított az oktatásnak, hiszen 2040-re a cél a prosperáló, alapvetően a középosztályból álló „okos és innovatív” társadalmi réteg megteremtése (NEDA 2016).

A Fülöp-szigetek ugyan az Egyesült Államok szövetségeseinek számít, de Duterte elnök annak érdekében, hogy részt vegyen az Övezet és Út Kezdeményezésben, Kína felé is nyitott, ám az ország egyik kiemelt problémáját, az infrastruktúra elmaradottságát

⁹ A Fülöp-szigeteket a 16. században a spanyolok gyarmatosították, de 1899-ben a spanyol–amerikai háborút követően a szigetek az Egyesült Államok ellenőrzése alá kerültek.

a kínai befektetések segítségével sem sikerült orvosolni, miközben a Dél-kínai-tengeren kiéleződött a két ország geopolitikai konfliktusa, így az elnök hivatali idejének utolsó hónapjaiban ismét nélkülözhetetlenné vált az amerikai támogatás.

2022 májusában ifjabb Ferdinand Marcos elnökké választása ismét a demokrácia hanyatlásáról tanúskodik a régióban (FITZGERALD 2022). Marcos ugyan nem vezetett be rendkívüli állapotot az országban, mint édesapja tette 50 évvel ezelőtt,¹⁰ de pozíciója vitathatatlanul majdnem olyan erős, többek között annak következtében, hogy a választók tájékozatlan tömegei a Kongresszus mindkét házát rokonaival és szövetségeseivel töltik meg, hogy az igazságszolgáltatási rendszer engedelken a végrehajtó nyomására, és hogy a rendőrség és a hadsereg megkérdőjelezhetetlenül elfoglalt uralma iránt. Nem kérdés, hogy a társadalom többsége a demokráciából való kiábrándultsága miatt támogatja az új elnököt, elősegítve az 1986 előtti autoriter kormányzás jegyeinek visszatérését.

Marcos viszont, aki ugyan elődje politikájának folytatását ígerte, Dutertével szemben sokkal inkább számít Amerika-barát elnöknek, lényegében az USA-val fennálló biztonsági kapcsolatok megerősítése mellett kötelezte el magát, ezzel együtt a Kínával való eredményes gazdasági együttműködéstől is sokat remél. 2023 januárjában azzal a céllal utazott Pekingbe, hogy a két ország stratégiai együttműködésében új fejezetet nyisson (STRANGIO 2023a). Marcos és Hszi Csin-ping végül 14 kétoldalú megállapodást írt alá többek között a mezőgazdaság, az infrastruktúra, a fejlesztési együttműködés, a tengeri biztonság és a turizmus területén. Mivel a kölcsönös viszonyt a dél-kínai-tengeri követelések erősen beárnyékolják, mindenképpen nagy jelentőséggel bír, hogy a tárgyalások során megállapodtak abban, hogy újraindítják a közös olaj- és gázfeltárásokat a térségben, továbbá közvetlen kommunikációs csatornát hoznak létre a dél-kínai-tengeri kérdések tisztázása ügyében (STRANGIO 2023b). Duterte 2016-os látogatásához hasonlóan Marcos is komoly gazdasági küldöttség kíséretében látogatott el a kínai fővárosba, hiszen az infrastrukturális fejlesztések területén igyekszik a kínai segítségre (kölcsönök, támogatások, beruházások) támaszkodni. Ennek keretében a BRI Fülöp-szigeteki projektjei is a tárgyalások fontos részét képezték (FMPRC 2023).

¹⁰ Az 1965-ben hatalomra került idősebb Ferdinand Marcos a kommunista lázadások jelentette veszélyre hivatkozva 1971-ben felfüggesztette a *habeas corpus*, 1972 szeptemberében pedig rendkívüli állapotot vezetett be. 1978-ig rendeleti úton kormányzott, végül 1986 februárjában új elnökválasztást rendezett, amelyet a Választási Bizottság szerint megnyert. Végül miután a hadsereg és az Egyesült Államok is megvonta tőle támogatását, a diktátor elfogadta vereségét, és az USA-ba távozott. Részletesebben lásd CELOZA 1997.

A több mint 98 milliós lakosságú Vietnám Délkelet-Ázsiában geostratégiai értelemben meghatározó hatalomnak számít, amely történelme során több nagyhatalom ellenében is sikeresen vette fel a küzdelmet. A második világháborút követően a vietnámi kommunista erők az első indokínai háború (1946–1954) során elűzték a gyarmatosító franciákat, majd a második indokínai háborúban (1955–1975) az amerikaiakra is vereséget mértek, ennek következtében 1975-ben létrejött az egyesült Vietnámi Szocialista Köztársaság (KIERNAN 2019: 395–450).

Az ASEAN-hoz 1995-ben csatlakozott ország fejlődése az elmúlt 30 évben figyelemre méltó volt. Az 1986-ban elindított gazdasági és politikai reformok (Đổi Mới) gyors gazdasági növekedést váltottak ki, amely a világ egyik legszegényebb nemzetét alacsonyabb közepes jövedelmű országgá változtatta. Vietnám gazdasága – amely a kínai mintát követve szocialistaorientált piacgazdaság – vásárlóerő-paritáson számolva a világon a 23. legnagyobbnak minősül. A prognózisok szerint 10 éven belül Vietnám már a felső középszintű jövedelemmel rendelkező országok csoportját is megközelítheti. 2002 és 2018 között az egy főre eső GDP a 2,7-szeresére nőtt, miközben több mint 45 millió embert sikerült kiszabadítani a szegénységből (World Bank 2022b). 2018–2019 folyamán a GDP egyaránt 7%-kal nőtt, miközben, köszönhetően az exportorientált feldolgozóiparnak és a hazai fogyasztásnak, a gazdaság jelentős tűrőképességet mutatott, így a koronavírus-járvány idején 2020-ban is pozitív, 2,9%-os növekedést produkált, ezzel Ázsia legjobban teljesítő gazdaságává vált a 2020-as évben (LEE 2021). 2022-ben a GDP 8,02%-kal nőtt, amely 1997 óta a leggyorsabb növekedési ütem (VU 2022). A legnagyobb exportpiacot továbbra is az USA jelenti, nem véletlen, hogy jelentős kereskedelmi deficitje van Vietnámmal szemben. Vietnám számára az is pozitívum, hogy az amerikai–kínai kereskedelmi háború miatt sok nemzetközi vállalat helyezte át a termelést Kínából a délkelet-ázsiai országba.

A társadalmi-gazdasági fejlesztési stratégia 2021–2030 értelmében az elkövetkezendő években fő cél a termelékenység, a hatékonyság és a versenyképesség javítása, a tudományos technológiai fejlesztések, a befektetési és üzleti környezet támogatása, valamint a társadalmi egyenlőtlenség kezelése (Ministry of Planning & Investments 2019). A vietnámi kormány a külföldi befektetések megélénküléséhez nagy reményeket fűz, hiszen ez a pandémiát követő talpra állást is meggyorsíthatja.

Sokak szerint Vietnám a 21. század elején igazi sikertörténetnek tűnik, és már az új ázsiai kistigrisek között emlegetik. Noha az előrejelzések a töretlen növekedéssel számolva egy-két évtized múlva Vietnámot a világ élvonalába prognosztizálják, az instabilitás és a kiszámíthatatlanság problémát jelenthet. A korrupció, az állami szektor gazdaságtalan működése

az egypártrendszer és a globális gazdaságba integrálódó piacgazdaság összeegyeztethetőségének kérdését is felveti, ami hosszú távon a politikai liberalizációhoz is elvezethet.

Ami a külpolitikát illeti, a hidegháború vége, a Szovjetunió és a kelet-európai kommunista rendszerek bukása új külpolitikai helyzetet teremtett, amely a vietnámi vezetőket is óvatosságra intette. Az 1979-es háborút követően Kínával sikerült rendezni a kapcsolatokat, miközben a regionális nyitás is eredményes volt. Az USA-val való kapcsolatok normalizálásának viszont még ennél is nagyobb a jelentősége. Az embargó feloldását követően 2001-ben a két ország kereskedelmi egyezményt kötött, 2003-ban pedig már egy amerikai hadihajó is látogatást tett az országban (KLEMENSITS 2018).

A 2003-as iraki hadjárat után Vietnám új nemzetbiztonsági stratégiát fogadott el, amelynek a lényege, hogy a pragmatizmusnak megfelelően az ország mindenkivel nyitott az együttműködésre, ideológiától függetlenül (NGUYEN 2020). Ez megkönnyítette az USA-val való kooperációt, csakúgy, mint a felemelkedő Kína jelentette fenyegetés, amelynek ellensúlyozásához – a vietnámi vezetés véleménye szerint – Amerika nélkülözhetetlen. 2010 után Vietnám örömmel fogadta az amerikai kiegyensúlyozási koncepció meghirdetését és a Kínával szembeni politikai, gazdasági és katonai támogatást, különösen a Spratly-szigetekkel kapcsolatban kiéleződő területi konfliktusa miatt.

A 2011 óta hatalmon lévő Nguyễn Phú Trọng pártfőtitkár és környezete számára a legnagyobb külpolitikai kihívás, hogy Kína és az Egyesült Államok közötti egyensúlyozást az új multipoláris világrendben miként fogja tudni megvalósítani. A kínai és a vietnámi kommunista párt között manapság jó a viszony, mindkét fél a stratégiai partnerség elmélyítésében érdekelt. Továbbra is igaz, hogy a vietnámi külpolitikát nagyrészt a Kínához való alkalmazkodás formálja. Ugyanakkor bizonyos kérdésekben, például a dél-kínai-tengeri követelések esetében kicsi az esélye a kompromisszumnak. Éppen ezért Hanoi az Övezet és Út Kezdeményezésben is csupán korlátozott szerepet vállal, ami valószínűleg a jövőben is így marad. Az USA-val a biztonsági együttműködés kiemelendő.¹¹ Miután 2016-ban Washington feloldotta a Vietnámmal szembeni fegyverzetadási embargót, a Trump-adminisztráció szintén a kapcsolatok erősítése mellett tette le voksát (White House 2021a).

Joe Biden elnöksége alatt a két ország kapcsolata tovább erősödött, a 2021 márciusában kiadott ideiglenes nemzetbiztonsági stratégia Vietnámot a régióban a legfontosabb partnerek közé sorolta (White House 2021b).

¹¹ Habár jelenleg Vietnám az USA egyik legközelebbi stratégiai partnere Délkelet-Ázsiában, hosszú és mély kapcsolatokat ápol Oroszországgal, amelyek a vietnámi háborúig nyúlnak vissza. Ennek eredményeképpen hadserege nagymértékben függ az orosz felszereléstől, így az orosz–ukrán háború kitörése az országot elég kényelmetlen helyzetbe hozta, és nem meglepő módon nem ítélte el az orosz agressziót.

Thaiföld

A közel 70 milliós lakosságú Thaiföld Indonézia után a második legnagyobb gazdaság a régióban, miközben az ország a 4. leggazdagabbnak minősül Délkelet-Ázsiában. 1985 és 1996 között az ország GDP-je világrekord növekedést produkált, átlagban évi 12,4%-ot. 2020-ban a koronavírus-járványt követően 6,1%-os volt a visszaesés, miközben a thai központi bank 2022-re már 3,3%-os GDP-növekedést várt (Reuters 2022). Fejlett infrastruktúrájának és jó elhelyezkedésének köszönhetően válhatott Délkelet-Ázsia logisztikai központjává. A vagyoni egyenlőtlenség azonban nagy problémát jelent, 2018-ban 8,4%-os volt a szegénységi ráta, aminek a kezelése rövid távon – különösen a COVID–19 árnyékában – aligha tűnik megoldhatónak, ami az elkövetkezendő években is súlyos társadalmi gondok forrása lehet. A thai gazdaság jelentős mértékben exportfüggő, Délkelet-Ázsia legnagyobb autógyártó ipara található az országban. A turizmus fontos szektort képvisel, de a munkaerő-állomány fele még napjainkban is a mezőgazdaságban dolgozik.

Thaiföld politikai rendszerét alapvetően befolyásolta az a tény, hogy az ország elkerülte a külföldi gyarmatosítást, így a monarchia szerepe máig meghatározó. 1945 utáni történelmét a demokratikus periódusok és a diktatúra váltakozása jellemzi. Az 1990-es évek demokratikus reformjait követően 2001 és 2006 között a baloldali populista Thakszin Csinavat (Sinawatra) töltötte be a kormányfői pozíciót, a tartós politikai megosztottság kialakulása is erre az időszakra datálható. Thakszint a katonai vezetés ugyan eltávolította a hatalomból, de pártja 2011-ig ismételten győzelmet aratott a választásokon, a konzervatív elit törekvései ellenére (HÁDA 2017: 63–64). 2014 májusában a Prajuth Csan-Ocsa tábornok vezette hadsereg megdöntötte Thakszin húga, Jinglak Csinavat kormányát, ezt követően visszatért a katonai diktatúra, de a 2019-es nemzetgyűlési választásokat is a hadsereg pártja nyerte meg Prajuth vezetése alatt.¹² 2022 szeptemberében a kritikák ellenére az alkotmánybíróság úgy döntött, hogy a miniszterelnök megtarthatja pozícióját, vagyis jogilag 2025-ig kormányfő maradhat.¹³

A belpolitikai helyzet az ország külkapcsolatait is befolyásolja, geopolitikai értelemben Thaiföld a nagyhatalmak számára nagy jelentőséggel bír. Az ország az ASEAN egyik alapító tagállama, az USA egyik meghatározó regionális szövetségese, és Donald Trump

¹² A konzervatív elit elutasítja a királyság politikai rendszerének megreformálását, az arisztokrácia és a katonai vezetés befolyásának csorbitását, és a politikai stabilitást geopolitikai szempontból nézve is mindennél többre tartja.

¹³ 2022 decemberében Prajuth bejelentette, hogy a következő választásokon is indulni fog a kormányfői székért, de ekkor már nem a hadsereg támogatását élvező párt színeiben (STRANGIO 2023c).

elnöksége idején az emberi jogok és a demokrácia kérdése sem jelentett akadályt a két fél közeledésének, amely a biztonsági és gazdasági területekre egyaránt kiterjedt. Joe Biden hivatalba lépése után 2021-től sem változott a kapcsolatok dinamikája, a Thaifölddel való szoros együttműködés a globális események (mianmari krízis, orosz–ukrán háború, Kína–Tajvan-feszültség) tükrében az USA számára egyértelmű prioritás. Az USA Biden elnöksége alatt a geostratégiai érdekek és a demokrácia előmozdítását egyaránt fontosnak tartja, bár előbbi elsőbbséget élvez.

Thaiföld ugyanakkor a többi délkelet-ázsiai országhoz hasonlóan igyekszik fenntartani az egyensúlyt az USA-hoz és Kínához fűződő kapcsolatai tekintetében. Bangkok részt vesz a kínai Övezet és Út Kezdeményezésben is, és 2021-ben Peking volt Thaiföld legfontosabb kereskedelmi partnere (Xinhua 2022). A BRI keretein belül megvalósuló vasúti projekt összekapcsolná Bangkokot az ország északkeleti részén fekvő Nongkhajjal, még hozzá Kínából importált nagy sebességű vasúti technológiával. Ezután Laoszon keresztül közvetlenül el lehetne jutni Kunming városába. Éppen ezért a thaiföldi–kínai nagy sebességű vasútvonal kiépítése kiemelt fontosságú projekt a BRI-n belül, a Laosz fővárosával, Vientiánnal való összeköttetés kulcsfontosságú lenne Thaiföld gazdasága számára is, mivel csökkentené a kereskedelmi költségeket.

Prajuth 2022. novemberi pekingi látogatása során a Hszi Csin-pinggel való találkozáson a felek amellett, hogy megállapodtak a BRI-projektek felgyorsításáról, egyetértettek abban, hogy meg kell erősíteni az együttműködést az olyan hagyományos területeken, mint a beruházás, a kereskedelem, a turizmus, az infrastruktúra és az ipari parkok, és ezzel egyidejűleg új növekedési területeket kell megművelni, és előrehaladást kell elérni az együttműködés olyan új területein, mint a digitális gazdaság, az új energiahordozók és a technológiai innováció (CGTN 2022).

Noha a 2014-es katonai puccsot követően a thai–kínai kapcsolatok javulása látványos volt, ezzel párhuzamosan Trump hivatalba lépéséig az USA-val hűvösebbé vált a viszony, 2023 elején a korábbi kényes egyensúly helyreállása tapasztalható.

Mianmar

A szárazföldi Délkelet-Ázsia legnagyobb állama az 55 milliós népességű Mianmar (1989 előtti nevén Burma) geopolitikai értelemben a térség egyik fontos szereplője. A 2010-es években az ország egyike volt a leggyorsabban növekvő GDP-jű államoknak a világon. A stabil növekedésnek azonban a koronavírus-járvány kitörése, majd a 2021-es katonai puccs vetett véget. 2021-ben a GDP 18%-kal csökkent, miközben súlyos

gazdasági válság kezdődött, amelyet a polgárháborús állapotok tovább súlyosbítottak. 2022-ben a szegénységben élők aránya 2019-hez képest közel megduplázódott (World Bank 2021). Az ország gazdasága elsősorban a nyersanyagexportra támaszkodik, de az infrastruktúra fejletlensége számos probléma forrása.

Az 1948-ban függetlenné vált egykori brit gyarmaton 1962–1988 között Ne Vin tábornok katonai diktatúrát vezetett be, amely a későbbiekben is fennmaradt. A demokratikus fordulat csupán 2015-ben következett be, amikor a szabad nemzeti gyűlési választásokon az Aun Szan Szu Kji vezette ellenzék győzött. 2021 februárjában azonban Min Aun Hlain tábornok vezetésével a Tatmadav katonai puccsot hajtott végre (HÁDA 2021). Az országban, ahol jelentős létszámú kisebbség él, amely évtizedes harcot folytat az elszakadásért, ezt követően polgárháború robbant ki, de a kormányzati hatalmat a hadsereg máig kézben tartja. A puccs az ország külkapcsolatait is negatívan befolyásolta, a katonai vezetés még az ASEAN-en belül is elszigetelődött.¹⁴

Mianmar legfontosabb szövetségese Kína, amely évtizedek óta fegyverekkel látja el a katonai kormányzatot. Nem véletlen, hogy az ország a BRI-ben is fontos szerepet kapott. A projektek mind kapcsolódnak a Kína–Mianmar gazdasági folyosóhoz (CMEC) is. Mianmar különös jelentőséggel bír Peking geostratégiai tervei szempontjából, hiszen az ország hozzáférést biztosít Kína számára az Indiai-óceánhoz, amely a létfontosságú tengeri utánpótlási vonalat biztosítja a közel-keleti olajimport tekintetében. A szárazföldi útvonalak már használatban vannak, Kjaukpju olaj- és gázvezetékei 2013 óta gázt, 2017 óta pedig olajat szállítanak Mianmarból egész Kunmingig, lehetővé téve Pekingnek a Dél-kínai-tenger és a stratégiai szempontból sebezhető Malaka-szoros elkerülését. Aun Szan Szu Kji mianmari kormányfő belátta, hogy fel kell gyorsítani országának gazdasági növekedését, és ehhez nagy szükség van az infrastruktúra fejlesztésére, így már a Hszi Csin-pinggel folytatott 2017. évi pekingi találkozásán beleegyezett a Kjaukpjut és Kunmingot összekötő Kína–Mianmar gazdasági folyosó megvalósításába (PERLEZ 2017). Peking stratégiai okokból kifolyólag ma is támogatja a mianmari katonai vezetést, amelyet a nagyhatalmak közül csupán Oroszország hajlandó nyíltan szövetségesének tekinteni.¹⁵

Az Egyesült Államok számára Mianmar szintén nagy geostratégiai jelentőséggel bír. A 2010-es éveket megelőzően az USA szankciókkal igyekezett elszigetelni a katonai vezetést, miközben támogatta az ellenzékét és a demokratikus átmenetet szorgalmazta. 2015-ben a demokrácia győzelme nem csupán politikailag volt nagy

¹⁴ Az ország 1997-ben csatlakozott az ASEAN-hez.

¹⁵ Mianmar az Ukrajna elleni, 2022 februárjában megindított támadást jogos és elfogadható lépésnek ismerte el Oroszország részéről (WEE–SCHMALL–SAMEER 2022).

siker az Obama-kormányzat számára, mivel a mianmari gazdaság megnyitása kedvezett az amerikai érdekeknek. 2021. februárt követően a kapcsolatok ismét kihűltek, visszatért a szankciók kora. Legutóbb 2022 decemberében fogadta el a kongresszus a Burma-törvényt, amely szankciókat tesz lehetővé az államcsínyben részt vevő személyekkel szemben, egyben támogatást nyújt a civil társadalomnak és humanitárius segítséget kínál az országnak (American Baptist Churches 2022).

Malajzia

Az 1963-ban létrejött közel 33 milliós népességű Malajzia Délkelet-Ázsia egyik meghatározó jelentőségű állama. Malajzia az újonnan iparosodott piacgazdaságok közé tartozik, a régióban a 3. legnagyobb gazdasággal rendelkezik. 1957 és 2005 között éves átlagban 6,5%-os GDP-növekedést produkált, ezt a későbbiekben is megközelítette. A COVID–19 következtében 2020-ban a GDP 5,6%-ot esett vissza, ennek ellenére a jelenlegi kormány azzal számol, hogy 2030-ra az állam a fejlett országok sorába léphet (ANAND 2021). Az ország fejlődéséhez a nyersanyagforrások döntő mértékben járultak hozzá, később a mezőgazdaság, az ipar, majd a szolgáltatások vették át a vezető szerepet. 2022-ben a 64 országot átfogó versenyképességi rangsorban Malajzia a 32. pozíciót szerezte meg, köszönhetően a fejlett infrastruktúrájának,¹⁶ az üzletbarát környezetnek és az innovációs képességeknek (IMD World Competitiveness Center 2022). A társadalmi kihívásokra reagálva a maláj kormány 2019 októberében hirdette meg a *Megosztott prosperitás vízió 2030* nevű tervet, amelynek a legfőbb célja, hogy 2030-ig növelje az egyes etnikai csoportok, különösen a hátrányos helyzetben lévő malájok jövedelmét (Kiniguide 2019).

A 2018-as nemzetgyűlési választásokat az ellenzéki Pakatan Harapan koalíció nyerte meg, ami valódi rendszerváltozást jelentett, hiszen 1957 óta folyamatosan a Nemzeti Koalíció irányította az országot. Az ellenzéki erők vezetője és az új miniszterelnök az a Mahathir Mohamad lett, aki 1981 és 2003 között a kormánypárt színeiben több mint 20 éven keresztül vezette az országot, 2018-ban pedig 93 évesen a világ legidősebb hivatalban lévő állami vezetőjének számított. 2020–2022 folyamán azonban a politikai válságok egymást érték az országban, végül 2022 novemberében Anwar bin Ibrahim alakíthatott kormányt.

A 21. század elején a maláj külpolitikát a nagyhatalmakkal és a regionális partnerekkel való együttműködés motiválta. Najib Razak miniszterelnöksége idején (2009–2018)

¹⁶ A modern telekommunikáció, az utak és vasutak hálózata mellett a külföldi befektetők számára nem mellékes, hogy 200 ipari park található az ország területén.

a maláj külpolitika a nagyhatalmaktól való egyenlő távolságtartásra fókuszált, miközben belpolitikai és geostratégiai okoknál fogva az Egyesült Államokkal és Kínával is a korábbiaknál szorosabb együttműködés mellett kötelezte el magát. Az amerikai *rebalance* (újraegyensúlyozás) koncepció meghirdetésében Malajzia nagy lehetőséget látott, ezért Kínával szemben megpróbálta maximális mértékben kihasználni az amerikai partnerséget. Az Obama-kormányzattal kialakított szoros együttműködés Donald Trump megválasztását követően is folytatódott, miközben az USA számára Malajzia szerepe egyre inkább felértékelődött (PARAMESWARAN 2018).

Kína asszertív külpolitikája, gazdasági dominanciájának erősödése végett a Najib-kormány Pekinggel is az együttműködést választotta, egyrészt a gazdasági előnyök, másrészt az USA melletti elköteleződés ellensúlyozása miatt. A többi délkelet-ázsiai országhoz hasonlóan Malajzia a nagyhatalmak rivalizálását megpróbálta saját előnyére fordítani, ezért tényleges „Kína felé fordulásról” az utóbbi évek történései ellenére sem beszélhetünk.

Mahathir hivatalba lépése 2018-ban nem eredményezett gyökeres külpolitikai fordulatot, annak ellenére sem, hogy a miniszterelnök felülvizsgálta a BRI-projekteket, amelyek közül az ország gazdasági helyzetére hivatkozva néhányat törölt vagy felfüggesztett.¹⁷ Kisebbsúlypontát helyezéssel ugyan, de a több évtizedes hagyományokra visszatekintő maláj külpolitika tovább folytatódott. Anwar bin Ibrahim Malajzia aktív középhatalmi szerepének megerősítését célozta meg, miközben az Egyesült Államok és Kína közötti hatalmi rivalizálásban Malajzia szomszédjaihoz hasonlóan lényegében semleges álláspontot képvisel.

Kambodzsa

A 16,7 milliós Kambodzsa történelme során mindvégig Vietnám és Thaiföld szorításában őrlődött. Az 1975-ben hatalomra került Pol Pot vezette vörös khmerek rezsime alatt közel 2 millió ember veszítette életét, majd 1978-ban bevonultak a vietnámiak, akik csupán az 1990-es évek elején távoztak az országból. Az 1985-ben hivatalba lépett Hun Szen miniszterelnök, aki máig megőrizte hatalmát, a világ legrégebben hivatalban lévő kormányfőjének számít. Valódi demokráciáról nem beszélhetünk, ahol Hun Szen vezető szerepéhez nem férhet kétség, az utóbbi években pedig ellenzéke nyílt félreállításával már a látszat fenntartását sem tartotta szükségesnek (STRANGIO 2014: 89–110).

¹⁷ A 640 km-es keleti parti vasútvonal mellett a Bandar Malaysia és a 100 milliárd USD befektetéssel épülő Forest City projekt folytatásáról is megállapodás született.

A gazdasági reformoknak köszönhetően Délkelet-Ázsia egyik legfejletlenebb országa 1994–2021 között 7,7% GDP-növekedést valósított meg, amelyből azonban csak kevesen profitáltak (CEIC 2021). A COVID–19 miatt 2020-ban 3,1%-os volt a visszaesés.

Kambodzsa elkötelezett támogatója a nagyszabású kínai megaprojektnek, valamint nagy reményeket fűz ahhoz, hogy a BRI jelentheti a nemzet fejlődésének egyik alapját. A két legfontosabb projekt a Sihanoukville Különleges Gazdasági Övezet (SSEZ) és a tervezett Phnompen–Sihanoukville gyorsforgalmi út, utóbbi építése 2019-ben kezdődött (BUNTHOEUN 2020). 1991 után Kambodzsa többpólusú külpolitika megvalósítása mellett kötelezte el magát, amelyben a nagyhatalmaktól való egyenlő távolság kialakítása, a regionális integráció, a szomszédos államokkal való szoros együttműködés élvezett prioritást.

A 21. század elején azonban az ASEAN-államokkal való gyümölcsöző együttműködés mellett az EU, az USA és Japán segítsége ellenére Kína már egyre nagyobb befolyást szerzett a régióban. Hun Szen a gazdaságban örömmel fogadta a kínai térnyerést, hiszen Peking nem kritizálta a rendszert, és a Nyugattal ellentétben feltételekhez sem kötötte a befektetéseket, segélyeket, hiteleket. A 2010-es évek közepére Kína lett Kambodzsa legnagyobb kereskedelmi partnere, a legnagyobb külföldi befektető az országban, a legnagyobb segélyező állam, valamint a khmer hadsereg legfőbb partnere, támogatója.¹⁸

A kínai befolyás erősödése a politika területén is láthatóvá vált, hiszen Kambodzsa más ASEAN-tagállamokkal szemben is hajlandó volt nyíltan Kína érdekeit képviselni, ez mindennél jobban érzékelteti az ország megváltozott külpolitikai irányvonalát, egyben az átalakuló nemzetközi hatalmi egyensúlyt (HUNT 2012).

Hun Szennek Trump elnök politikája is kedvezett, hiszen Trump külkapcsolataiban a demokrácia elveinek hangsúlyozása helyett a gazdasági érdekek domináltak. Noha Biden elnök elődjével szemben az emberi jogok érvényesülésére nagyobb hangsúlyt helyez, jelenleg a kambodzsai kormánnyal való együttműködés Kína feltartóztatása miatt prioritás.

Laosz

A 7 milliós lakosságú Laosz gazdasági értelemben Délkelet-Ázsia egyik legfejletlenebb országa. Laosz nagy részét hegyek borítják, területének csak 6%-a művelhető, amely a legalacsonyabb arány a Mekong-folyó régiójában. A lakosság 80%-a önellátó

¹⁸ A legfontosabb azonban, hogy a kínai befektetők és a CPP-hez köthető khmer politikai elit között rendkívül szoros, kölcsönösen jelentős haszonnal járó partnerség alakult ki.

földműves. A soknemzetiségű kisállam sokáig – az erőteljes vietnámi befolyást leszámítva – elszigetelten élt, az utóbbi két évtizedben azonban nyitott a külvilág felé, s gazdasága jelentősen nőtt. Délkelet-Ázsia egyetlen tengerparttal nem rendelkező országa 2019-ben 5,2%-os GDP-növekedést könyvelhetett el (Tradingeconomics 2022). Laosz 2010 és 2018 között az export tekintetében az összetett éves növekedési rátát figyelembe véve Vietnám mögött a második legmagasabb eredményt produkálta a régióban (SENO-ALDAY 2021). A COVID–19 súlyos károkat okozott a gazdaságban, jelentősen csökkentve a lakosság életszínvonalát, 2020-ban a GDP mindössze 0,2%-kal nőtt. Bár a korlátozásokat nagyrészt 2022 tavaszán feloldotta a kormány, a lassú talpra állást ma főként az orosz–ukrán háború következményei hátráltatják.

A több évtizedes polgárháborút követően 1975-ben létrejött szocialista köztársaságban a kommunista pártvezetés az utóbbi években jelentős gazdasági reformokat léptetett életbe, megnyitva az országot a külföldiek előtt, továbbá egyes kormányzati politikával igyekezett kihasználni a regionális integráció és a szabad kereskedelmi egyezmények kínálta lehetőségeket. Laosz csatlakozása az ASEAN-hez 1997-ben mérföldkönek tekinthető ebben az értelemben, hiszen ezzel az ország a délkelet-ázsiai szabad kereskedelmi területnek is a része lett.

Laosz számára külpolitikai értelemben a Vietnám és Kína közötti egyensúlyozás jelenti a dilemmát. A Laoszi Népi Forradalmi Párt vietnámi támogatású és irányultságú szervezetként került hatalomra, az országban sokáig vietnámi katonák állomásoztak, s csak akkor lazult az ország függése Hanoitól, amikor az a kelet-európai szocialista rendszerek összeomlásakor befelé fordult, és visszavonta csapatait. A vietnámi befolyás még mindig erős, az utóbbi években azonban a kínai jelenlét is fokozódik, egyre több a nagy kínai beruházás és a kínai áru. Laosz láthatóan próbál egyensúlyozni Kína és Vietnám között (SIMS 2021). Az ország mozgásterét növelte, hogy 1997-ben belépett az ASEAN-be, 2012-ben pedig a WTO-ba, ami lehetővé teszi kapcsolatai diverzifikálását. Ugyanakkor a laoszi adósságállomány 47%-át Kína birtokolja, miközben Peking számára Laosz stratégiai jelentőségű. A laoszi kormányzat az infrastruktúra-fejlesztés szükségességével is tisztában van, ezért szívesen részt vállal Kína Övezet és Út Kezdeményezésében. Az egyik legfontosabb projekt a közelmúltban a két ország közötti vasúti pálya kiépítése volt (Boten–Vientián vasút), amely jelenleg a leghosszabb Kínán kívüli vasútvonal Ázsiában, és 2021 decemberében kezdte meg működését (Xinhua 2021).¹⁹

¹⁹ A projekt egy 414 kilométeres vasúti szakaszt jelölt, amely a Laosz északi részén található Boten kínai határvárostól egészen Vientiánig vezet, a 198 kilométer hosszan alagutakkal, egy 62 kilométeres szakaszon pedig hidakkal tagolt vonalon 160 km/h sebességgel lehet haladni. A projekt

Szingapúr

Az alig több mint 5,6 millió lakosú, 721,5 négyzetkilométeren fekvő miniállam egykori miniszterelnöke, Lee Kuan Yew vezetése alatt 50 év alatt harmadik világbeli volt gyarmatból a legfejlettebb országok csoportjába került. A vásárlóerő-paritáson alapuló egy főre jutó GDP 2021-ben elérte a 116 486,5 dollárt, ezzel Szingapúr a világ egyik leggazdagabb országának számít (World Bank 2022c). 2020-ban az állam a világ versenyképességi ranglistáján az első helyezést érte el, de évek óta stabilan a top 3 pénzügyi központ közé tartozik a világon, miközben a Nemzetközi Valutaalap szerint 2014-ben a 3. legnagyobb egy főre jutó GDP-vel rendelkezett. 2020-ban a szingapúri gazdaság 5,4%-kal lassult, amire a függetlenség kivívása, azaz 1965 óta nem volt példa a városállamban. Mindezek ellenére a kormány a 2022-es évre már 3,5%-os GDP-növekedést vár (TAN 2022).

Az egykori brit gyarmat Szingapúr, amely 1965-ben vívta ki függetlenségét,²⁰ geostratégiai értelemben különös jelentőségű, hiszen az egyik legforgalmasabb tengeri kereskedelmi útvonal mellett fekszik, így a kezdetektől központi szerepet töltött be a térség forgalmának lebonyolításában és ellenőrzésében. Azt sem szabad elfeledni viszont, hogy Szingapúr alapvető mértékben függ a tengeri kereskedelemről, ami megkívánja az ország folyamatos alkalmazkodását a geopolitikai realitásokhoz.

A szingapúri kormány 2030-ra a gyártószektor 50%-os bővítését tervezi, ami a külföldi befektetők számára is lehetőséget jelent (NG 2021). A DBS jelentése szerint 2030-ra az egy főre jutó GDP tekintetében Szingapúr lehet a világ vezető országa, évi 3-3,5%-os GDP-növekedéssel számolva. A jelentés kiemeli Szingapúr stratégiai jelentőségét a világ-kereskedelemben, Kína és az USA közötti közvetítő szerepét, új technológiák és üzleti modellek bevezetését, valamint az ASEAN-államokba irányuló export növelését (ASEAN Business Staff 2021). Jelzésértékű, hogy a világ 100 legnagyobb technológiai cége közül 80 működik a városban, köztük a Google, a Facebook és az Alibaba, valamint olyan regionális vezetők, mint a Garena, a Grab és a Razer12, amelyek közül sokan kihasználják Szingapúr infrastruktúráját a globális piacok eléréséhez.

2016-ban kezdődött, és 2021 végére fejeződött be. A BRI részeként 2020 végén elkészült 110 km hosszú Vientían–Vangvieng gyorsforgalmi út – amely része a Vientían és Boten között épülő közútnak – szintén jelentős mértékben javítja a közlekedési feltételeket.

²⁰ 1963 szeptemberében Malajzia, Szingapúr, Észak-Borneó és Sarawak létrehozta Malajziát, de a kínaiak és a malájok között kialakult faji feszültségek és politikai nézeteltérések miatt az ország nem bizonyult életképesnek. 1965. augusztus 9-én a maláj parlament megszavazta Szingapúr eltávolítását az államszövetségből, amelyet Lee Kuan Yew, az 1959-ben beiktatott miniszterelnök is elfogadott, ezzel létrejött a független Szingapúr.

Lee Kuan Yew 1959–1990 között töltötte be a kormányfői tisztséget, 2004-ben aztán fia, Lee Hsien Loong lett az ország 3. miniszterelnöke,²¹ aki számos reformot vezetett be, fő célja a politikai stabilitás fenntartása, az ország nemzetközi versenyképességének megőrzése, a külkapcsolatokat tekintve pedig az ASEAN-integráció elősegítése és Szingapúr nagyhatalmak közötti közvetítő szerepének megerősítése lett.

Szingapúr a kezdetektől tisztában volt azzal, hogy kis országgént az ellenséges környezetben csak akkor maradhat életben, ha realista külpolitikát folytat. Ahogy az ország első külügyminisztere, Sinnathamby Rajaratnam megállapította, Szingapúrnak a békére és a prosperitásra kell törekednie egy olyan régióban, amelyet nagyhatalmi konfliktusok, belső erőszak, gazdasági dezintegráció és kölcsönös féltékenység jellemez. A megoldást az jelentheti, ha a városállam mindenkivel a békés kapcsolatok fenntartására törekszik, különösképpen nagyobb szomszédjaival. A regionális integráció támogatása biztonsági és gazdasági okokból kifolyólag szintén prioritást kapott. Ami a nagyhatalmakhoz fűződő kapcsolatot illeti, Rajaratnam a függetlenségre törekvő külpolitika követését ajánlotta, amelynek lényege a regionális hatalmi egyensúly fenntartása és az óvatos egyensúlyozás megvalósítása a vezető hatalmak között, a kölcsönös előnyök alapján (HO 2016).

A világrendi átalakulás, a globális gazdasági hatalom keletre tolódása Szingapúrtól is megkívánja az alkalmazkodást. Mivel Kína a Szingapúrral való együttműködésben erősen érdekelt, 2013 után, a BRI meghirdetését követően a két ország között kiteljesedett a partnerség. Szingapúr a kezdetektől előnyben részesítette a BRI-t, különösen az infrastruktúra, a pénzügyi konnektivitás és a harmadik országba történő befektetések területére fókuszálva.²²

A Kínával fenntartott szoros gazdasági együttműködés ellenére a távoli jövőt szem előtt tartva Szingapúr az USA katonai jelenlétének fenntartásában, így a biztonság, a béke és a stabilitás megőrzésében is érdekelt, amely egyfajta kényes egyensúlyozásra kényszeríti a nagyhatalmak között. Szingapúr egyértelműen támogatta az amerikai indo-csendes-óceáni stratégiai koncepciót. Az USA több mint 30 éve folyamatos katonai jelenlétet tart fenn a városállamban (sembawangi haditengerészeti bázis), amelyet 2019-ben újra meghosszabbítottak (2035-ig), miközben a szingapúri haderő közös hadgyakorlatokon is részt vesz az amerikaiakkal (SIM 2019).

²¹ 1990–2004 között Goh Chok Tong volt a miniszterelnök.

²² A szárazföldi összeköttetés javítása érdekében Szingapúr és Malajzia 2017-ben kezdte meg a 350 km hosszú, 11 milliárd USD-ba kerülő Kuala Lumpur–Szingapúr gyorsvasút megépítését, amelyet végül a szingapúri és a maláj kormány közötti nézeteltérések miatt 2021 januárjában leállítottak.

Brunei

A 430 ezer lakosú Brunei szultanátus egykor brit protektorátus volt, Délkelet-Ázsia egyik legfejlettebb állama. Az 1990-es és 2000-es évek gazdasági növekedése – a GDP 1999 és 2008 között 56%-kal nőtt – Bruneit iparosodott országgá tette, amely elsősorban a kőolaj- és földgázmezőkből származó bevételekből gazdagodott meg. A délkelet-ázsiai országok közül Szingapúr után Brunei rendelkezik a második legmagasabb humán fejlettségi indexszel. Az ország abszolút monarchia, ahol 1967 óta Hassanal Bolkiah szultán uralkodik. Az ASEAN-hez 1984-ben csatlakozott államban az emberi jogok területén ma is nagy hiányosságok vannak, de a stratégiai érdekek miatt az államot az USA fontos szövetségésének tekinti.

Bruneit elsősorban gazdasági kapcsolatok fűzik Kínához, hiszen az ország kiemelten támogatja a BRI projektet, ráadásul Kína az ország gazdaságának diverzifikálása területén is segítséget ígért. Brunei gazdasága alapvetően a kőolaj- és földgáztermelésre épül, de a készletek kimerülése súlyos problémákat okozhat a jövőben, az alacsony olajárak pedig már jelenleg is recessziót idéztek elő. A Kína által kínált infrastrukturális beruházások, valamint a kereskedelmi forgalom növelése azonban megoldást jelenthet a problémákra (KLEMENSITS 2021: 306).²³

Kelet-Timor

Az egykori portugál gyarmat, az 1,3 milliós népességű Kelet-Timor a több évtizedes indonéz uralom után csupán 2002 májusában nyerte el önállóságát. Délkelet-Ázsia egyetlen állama, amely még nem tagja az ASEAN-nek, csupán megfigyelői státusszal rendelkezik. A külfölddel való együttműködés kiemelkedő jelentőségű az ország számára, a nemzetközi békefenntartó erők gondoskodtak a biztonságról, miközben a segélyeknek köszönhetően sikerült stabilizálni az ország gazdaságát. Az Ausztráliával és Indonéziával fenntartott jó kapcsolatok a kormány legfőbb politikai céljai közé tartoznak, a történelmi és a közelmúltbeli feszültségek ellenére. (Ausztrália a függetlenség első 10 évében a nemzetközi támogatás élén állt, nemcsak mint a legnagyobb kétoldalú fejlesztési segélyező, hanem azáltal is, hogy vezető szerepet játszott az ország biztonságának és stabilitásának biztosításában.) Ezek az országok fontos

²³ Az egyik legnagyobb BRI keretbe tartozó projekt a Hengyi Industries és hazai partnere által 2017-ben megkezdett olajfinomító építése 2019-re fejeződött be. A Brunei–Guangxi gazdasági folyosó célja a Muara kikötő rekonstrukciója, valamint egy mezőgazdasági és orvosi park létrehozása.

gazdasági partnerek, és ők biztosítják a legtöbb közlekedési kapcsolatot az országgal. A térség hagyományosan Ausztrália befolyási övezetéhez tartozik, de az USA is jelentős támogatást nyújt a fiatal állam számára. Az utóbbi időben Kína is növelte gazdasági és politikai jelenlétét, hozzájárulva a főváros, Dili infrastruktúrájának fejlesztéséhez.²⁴

Összegzés

Az új, multipolárisra váló világrendben, amelyben a globális politikai és gazdasági hatalom súlypontja keletre tolódik, az ázsiai kontinens, azon belül is Délkelet-Ázsia szerepe jelentős. Összességében heterogén térségről beszélhetünk, amelynek gazdasági prosperitása kiemelkedő, ezért a 21. század nemzetközi kapcsolataiban is fontos szerepet tölt be. Geopolitikai értelemben az ASEAN-országok a múltban a nagyhatalmak között egyensúlyoztak, és tették mindezt kiemelkedő eredményességgel. Manapság Kína és az Egyesült Államok is szeretné megerősíteni befolyását a régióban, ezért az érintett országok velük szemben is azt a stratégiát követik, hogy anélkül, hogy térfelet választanának, mindkét országgal igyekeznek együttműködni, miközben megpróbálnak közvetíteni közöttük. Noha az egyes országok geostratégiai adottságai eltérőek, külpolitikájában mindegyik állam kénytelen szembenézni az USA és Kína fokozott jelenlétével, ezért a közöttük való egyensúlyozásnak lényegében nincs alternatívája. Kína gazdasági segítségére (BRI) és az USA garantálta védelem – a jelenlegi *status quo* – fenntartására szinte mindegyik állam igényt tart. Az utóbbi évek eseményei (koronavírus-járvány, orosz–ukrán háború) természetesen a délkelet-ázsiai országokat is érintették, többnyire negatívan befolyásolva a régió fejlődését, egyben arra figyelmeztetve az érintetteket, hogy az új multipoláris világrendben a globális kihívások kezelése végett a nemzetek közötti békés együttműködés a korábbiaknál is fontosabb lesz, miközben a nagyhatalmak közötti rivalizálás továbbra is megmarad.

²⁴ Részletesebben lásd STRATING 2019.

Felhasznált irodalom

- American Baptist Churches (2022): US Senate Passes Burma Act Bill. *American Baptist Churches*, 2022. december 16. Online: www.abc-usa.org/2022/12/u-s-senate-passes-burma-act-bill
- ANAND, R. (2021): Malaysia's GDP Shrinks 5.6% in 2020, Worst Performance Since 1998'. *The Straits Times*, 2021. február 11. Online: www.straitstimes.com/business/economy/malaysias-economy-shrinks-faster-than-expected-in-q4-on-tighter-covid-19-curbs
- ANGGORO, W. D. (2021): ASEAN is 5th Largest Economy in the World: Report. *Medcom*, 2021. április 29. Online: www.medcom.id/english/business/8kolpWRK-asean-is-5th-largest-economy-in-the-world-report
- ASEAN Business Staff (2021): More Asean Engagement Could Make Singapore the World's Richest Country: DBS. *The Business Times*, 2021. január 6. Online: www.businesstimes.com.sg/international/asean/more-asean-engagement-could-make-singapore-worlds-richest-country-dbs
- BALOGH A. (2015): *Bevezetés Délkelet-Ázsia történelmébe*. Budapest: ELTE Eötvös.
- BUNTHOEUN, C. (2020): Billion-Dollar Highway to Sihanoukville 20pct Ready. *Khmer Times*, 2020. március 4. Online: www.khmertimeskh.com/697727/billion-dollar-highway-to-sihanoukville-20pct-ready
- Business Sweden (2012): *The Rise of the Southeast Asian Tigers – Elements for Success in Southeast Asia*. Online: <https://marketing.business-sweden.se/acton/media/28818/southeastasia?sid=TV2%3AsH8budOIC>
- CEIC (2021): *Cambodia Real GDP Growth*. Online: www.ceicdata.com/en/indicator/cambodia/real-gdp-growth
- CELOZA, A. F. (1997): *Ferdinand Marcos and the Philippines: The Political Economy of Authoritarianism*. Westport, CT: Praeger.
- CGTN (2022): More Stable, Prosperous and Sustainable: China, Thailand Chart New Directions of Bilateral Relations. *CGTN*, 2022. november 20. Online: <https://news.cgtn.com/news/2022-11-20/China-Thailand-chart-new-directions-of-bilateral-relations-1f5UIJKm1mo/index.html>
- CONNELLY, A. L. (2014): Indonesian Foreign Policy under President Jokowi. *Lowy Institute*, 2014. október 15. Online: www.lowyinstitute.org/publications/indonesian-foreign-policy-under-president-jokowi
- DOMINGO, R. W. (2023): Philippines Posted Above-Target GDP Growth of 7.6% in 2022. *Asia News Network*, 2023. január 27. Online: <https://asianews.network/philippines-posted-above-target-gdp-growth-of-7-6-in-2022>
- FITZGERALD, C. (2022): Revisionist Marcos Regime a Danger to Philippine Democracy. *Asia Times*, 2022. október 18. Online: <https://asiatimes.com/2022/10/revisionist-marcos-regime-a-danger-to-philippine-democracy>

- HÁDA B. (2017): Az átmeneti katonai kormányzás és az új alkotmány jellemzői Thaiföldön. *Nemzet és Biztonság*, 10(4), 63–79.
- HÁDA B. (2021): A 2021. évi mianmari katonai hatalomátvétel háttere. *SVKI Elemzés*, (5). Online: [https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemz%C3%A9sek_2021_5_A%202021.%20%C3%A9vi%20mianmari%20katonai%20hatalom%C3%A1tv%C3%A9tel%20h%C3%A1tt%C3%A9re_\(H%C3%A1da%20B.\).%20pdf.pdf](https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKI_Elemz%C3%A9sek_2021_5_A%202021.%20%C3%A9vi%20mianmari%20katonai%20hatalom%C3%A1tv%C3%A9tel%20h%C3%A1tt%C3%A9re_(H%C3%A1da%20B.).%20pdf.pdf)
- HÁDA B. (2024): India hatalmi politikája a 21. század harmadik évtizedében – kihívások és lehetőségek. In VÖRÖS Z. – TARRÓSY I. (szerk.): *Átalakuló világrend. Az unipoláris pillanat vége?* Budapest: Ludovika, 81–102.
- HO, G. (2016): A Foreign Policy Outlined: S Rajaratnam Speaks at Singapore’s Admission to the UN. *National Archives of Singapore*, 2016. október 11. Online: <https://corporate.nas.gov.sg/media/collections-and-research/foreign-policy-outline>
- HORVÁTH L. (2022): *A kínai geopolitikai gondolkodás*. Budapest: Pallas Athéné.
- HUNT, L. (2012): ASEAN Summit Fallout Continues. *The Diplomat*, 2012. július 20. Online: <https://thediplomat.com/2012/07/asean-summit-fallout-continues-on>
- IMD World Competitiveness Center (2022): *World Competitiveness Ranking*. Online: www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness
- IMF (2023): *GDP, Current Prices*.
- Independent Observer (2022): Jokowi Practices „Free and Active” Foreign Policy as Mandated by the Constitution, Says Expert. *Independent Observer*, 2022. június 30. Online: <https://observerid.com/jokowi-practices-free-and-active-foreign-policy-as-mandated-by-the-constitution-says-expert>
- JHA, S. (2013): Indonesia Continues to Grow Faster than India. *Business Standard*, 2013. december 15. Online: www.business-standard.com/article/economy-policy/indonesia-continues-to-grow-faster-than-india-113121400640_1.html
- KIERNAN, B. (2019): *Việt Nam: A History from Earliest Times to the Present*. Oxford: Oxford University Press.
- Kiniguide (2019): What is the „Shared Prosperity Vision 2030”? *Malaysiakini*, 2019. október 5. Online: www.malaysiakini.com/news/494538
- KLEMENSITS P. (2016): Védelmi reform és hadseregfejlesztés a Fülöp-szigeteken. *Honvédségi Szemle*, 144(2), 13–22.
- KLEMENSITS, P. (2018): Geopolitical Consequences of the 21st Century New Maritime Silk Road for Southeast Asian Countries. *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations*, 4(1), 107–138.
- KLEMENSITS P. (2021): A 21. századi tengeri selyemút Délkelet-Ázsiában: tervek és a folyamatban lévő projektek. In SALÁT G. – HORVÁTH L. (szerk.): *Övezet és út: múlt, jelen, jövő*. Budapest: Typotex, 295–313.

- LEE, Y. N. (2021): This is Asia's Top-Performing Economy in the Covid Pandemic – It's Not China'. *CNBC*, 2021. január 27. Online: www.cnbc.com/2021/01/28/Vietnam-is-asias-top-performing-economy-in-2020-amid-covid-pandemic.html
- Ministry of Planning & Investments (2019): *MoPI Crafts Socio-Economic Development Strategy in 2021–2030. Socio-Economic Development*. Online: www.mpi.gov.vn/en/Pages/tinbai.aspx?idTin=43286&idcm=92
- NEDA (2016): *About Ambisyon Natin 2040*. Online: <http://2040.neda.gov.ph/about-ambisyon-natin-2040>
- NG, C. (2021): 10-Year Plan for Singapore Manufacturing to Grow 50% by 2030: Chan Chun Sing. *The Straits Times*, 2021. január 25. Online: www.straitstimes.com/business/economy/10-year-plan-for-singapore-manufacturing-to-grow-50-by-2030-chan-chun-sing
- NGUYEN, T. (2020): The Trouble with Vietnam's Defense Strategy. *The Diplomat*, 2020. január 17. Online: <https://thediplomat.com/2020/01/the-trouble-with-Vietnams-defense-strategy>
- PANANOND, P. (2019): Southeast Asia Moves from World's Factory to Regional Powerhouse. *Nikkei*, 2019. október 9. Online: <https://asia.nikkei.com/Opinion/Southeast-Asia-moves-from-world-s-factory-to-regional-powerhouse>
- PARAMESWARAN, P. (2018): Malaysia's Foreign Policy Challenges Loom after Its 2018 Elections. *The Diplomat*, 2018. május 9. Online: <https://thediplomat.com/2018/05/malaysias-foreign-policy-challenges-loom-after-its-2018-elections>
- PERLEZ, J. (2017): In China, Aung San Suu Kyi Finds a Warm Welcome (and No Talk of Rohingya). *The New York Times*, 2017. november 30. Online: www.nytimes.com/2017/11/30/world/asia/china-myanmar-aid-sanctions.html
- Philippines Statistics Authority (2022): *Official Poverty Statistics of the Philippines*. Online: https://psa.gov.ph/sites/default/files/Preliminary%202021%20Full%20Year%20Poverty%20Statistics%20Publication_25Aug2022_1.pdf
- PURBA, K. (2022): Jokowi's Foreign Policy Comes Late, but Internationally Impactful. *BruDirect*, 2022. november 27. Online: www.bruirect.com/news.php?id=157835
- PwC (2017): *The World in 2050. The Long View: How will the Global Economic Order Change by 2050?* Online: www.pwc.com/gx/en/research-insights/economy/the-world-in-2050.html
- Reuters (2022): Thai Central Bank Sees GDP Growth of 3.3% in 2022. *Reuters*, 2022. november 2. Online: www.reuters.com/business/finance/thai-central-bank-sees-gdp-growth-33-2022-2022-11-02
- RICKLEFS, M. C. (2001): *A History of Modern Indonesia since c.1200*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- ROZMAN, G. (2022): *Strategic Triangles Reshaping International Relations in East Asia*. London: Routledge. Online: <https://doi.org/10.4324/9781003296256>
- SANCHEZ, M. J. (2020): Economic Impact of Coronavirus COVID-19 Philippines 2020. *Statista*, 2020. november 18. Online: www.statista.com/statistics/1103540/philippines-economic-impact-coronavirus-covid-19

- SENO-ALDAY, S. (2021): How Laos is Overcoming Landlockedness and Bolstering Growth. *East Asia Forum*, 2021. március 5. Online: www.eastasiaforum.org/2021/03/05/how-laos-is-overcoming-landlockedness-and-bolstering-growth/?fbclid=IwARoFA2jNbgOql-bQ75hOmCaQz-lFRtWyxg-ZfEv4Lq-LrVitXiZMNt3ONV8I
- SIM, D. (2019): Singapore Renews Military Bases Pact with US amid Deepening Defence Ties with China. *South China Morning Post*, 2019. szeptember 24. Online: www.scmp.com/week-asia/politics/article/3030111/china-will-be-wary-us-singapore-deal-military-bases
- SIMS, K. (2021): On China's Doorstep, Laos Plays a Careful Game of Balancing. *The Diplomat*, 2021. július 7. Online: <https://thediplomat.com/2021/07/on-chinas-doorstep-laos-plays-a-careful-game-of-balancing>
- Standard Chartered (2019): ASEAN Needs to Re-think Approach to US\$2.8 Trillion Infrastructure Gap. *Standard Chartered Banking*, 2019. április 3. Online: www.sc.com/en/feature/asean-needs-to-re-think-approach-to-us2-8-trillion-infrastructure-gap
- STRANGIO, S. (2014): *Hun Sen's Cambodia*. New Haven, CT – London: Yale University Press.
- STRANGIO, S. (2023a): On China, Can Marcos Succeed Where Duterte Failed? *The Diplomat*, 2023. január 4. Online: <https://thediplomat.com/2023/01/on-china-can-marcos-succeed-where-duterte-failed>
- STRANGIO, S. (2023b): Philippines, China Agree on Measures to Manage Maritime Disputes. *The Diplomat*, 2023. január 5. Online: <https://thediplomat.com/2023/01/philippines-china-agree-on-measures-to-manage-maritime-disputes>
- STRANGIO, S. (2023c): Thailand's Prayut Changes Party, Says Willing to Remain PM. *The Diplomat*, 2023. január 10. Online: <https://thediplomat.com/2023/01/thailands-prayut-changes-party-says-willing-to-remain-pm>
- STRATING, R. (2019): *The Post-Colonial Security Dilemma. Timor-Leste and the International Community*. Cambridge: Cambridge University Press. Online: <https://doi.org/10.1355/9789814818414>
- Straits Times (2020): Indonesia is Now an Upper-Middle Income Country, World Bank Says. *The Straits Times*, 2020. július 3. Online: www.straitstimes.com/asia/se-asia/indonesia-is-now-an-upper-middle-income-country-world-bank-says
- SURIANTA, A. (2021): Indonesia's False Choice between Investment and Innovation. *East Asia Forum*, 2021. június 15. Online: www.eastasiaforum.org/2021/06/15/indonesias-false-choice-between-investment-and-innovation
- TAN, F. (2022): Singapore's GDP Growth Expected to Come in „Around 3,5%” in 2022: MTI. *The Edge Singapore*, 2022. november 23. Online: www.theedgesingapore.com/news/singapore-economy/singapores-gdp-growth-expected-come-around-35-2022-mti
- TÁRIK M. (2021): China-centric Economic Order in Asia: Growing Chinese Presence in the Middle East. *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations*, 7(3), 1553–1587.

- Tradingeconomics (2022): *Laos GDP Annual Growth Rate*. Online: <https://tradingeconomics.com/laos/gdp-growth-annual>
- VÖRÖS Z. (2022): Kínai geopolitika a 21. században: a globális világrend megkérdőjelezése? *Eurázsia Szemle*, 2(1), 8–28.
- VÖRÖS Z. – HORVÁTH L. (2024): Dominancia és függés? – Kína az átalakuló nemzetközi térben. In VÖRÖS Z. – TARRÓSY I. (szerk.): *Átalakuló világrend. Az unipoláris pillanat vége?* Budapest: Ludovika, 37–60.
- VÖRÖS Z. – TARRÓSY I. (2024): Az átalakuló világrend és a pólusok elmélete. In VÖRÖS Z. – TARRÓSY I. (szerk.): *Átalakuló világrend. Az unipoláris pillanat vége?* Budapest: Ludovika, 11–35.
- VU, K. (2022): Vietnam 2022 GDP Growth Quickens to 8.02%, Fastest since 1997. *Reuters*, 2022. december 29. Online: www.reuters.com/markets/asia/Vietnam-2022-gdp-growth-quickens-802-vs-258-expansion-2021-2022-12-29
- WCA Team (2022): Indonesia Will Become the 4th Largest Economy in the World by 2030. *Wellington Capital Advisory*, 2022. augusztus 29. Online: www.wca.co.id/post/indonesia-will-become-the-4th-largest-economy-in-the-world-by-2030
- WEE, S.-L. – SCHMALL, E. – SAMEER, Y. (2022): „We Are on Our Side”: Across Asia, a Mixed Reaction to Ukraine War. *The New York Times*, 2022. március 2. Online: www.nytimes.com/2022/03/02/world/asia/asia-russia-ukraine-war.html
- White House (2021a): *Fact Sheet: Strengthening the US–Vietnam Comprehensive Partnership*. Online: www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/08/25/fact-sheet-strengthening-the-u-s-vietnam-comprehensive-partnership
- White House (2021b): *Interim National Security Strategic Guidance*. Online: www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/03/03/interim-national-security-strategic-guidance
- WITULAR, R. A. (2014): Jokowi Launches Maritime Doctrine to the World. *The Jakarta Post*, 2014. november 13. Online: www.thejakartapost.com/news/2014/11/13/jokowi-launches-maritime-doctrine-world.html
- World Bank (2021): *Myanmar Economy Expected to Contract by 18 Percent in FY2021: Report*. Online: www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/07/23/myanmar-economy-expected-to-contract-by-18-percent-in-fy2021-report
- World Bank (2022a): *The World Bank in Indonesia. Overview*. Online: www.worldbank.org/en/country/indonesia/overview#1
- World Bank (2022b): *The World Bank in Vietnam*. Online: www.worldbank.org/en/country/Vietnam/overview
- World Bank (2022c): *GDP Per Capita, PPP (Current International \$)*. Online: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?most_recent_value_desc=true

- Worldometer (2022): *South-Eastern Asia Population*. Online: www.worldometers.info/world-population/south-eastern-asia-population
- Xinhua (2021): Xinhua Headlines: China-Laos Railway Opens, Putting Laos on Track from Land-locked to Land-Linked'. *China.org.cn*, 2021. december 3. Online: www.china.org.cn/china/Off_the_Wire/2021-12/04/content_77909856.htm
- Xinhua (2022): Thailand's Foreign Trade Up 23.1 pct in 2021. *Xinhuanet*, 2022. január 21. Online: <https://english.news.cn/asiapacific/20220121/8da85b332d61434583eb9fa70de0634f/c.html>
- ZOLTAI A. – KLEMENSITS P. (2020): What do China and the BRI Mean to ASEAN Economies? *Foreign Policy Review*, 13, 7–23. Online: <https://doi.org/10.47706/KKIFPR.2020.13.7-23>